
Kyrkomötet Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:11

Rutiner vid näthat

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:68 om rutiner vid hot och näthat.

Utskottet delar motionärens oro och menar att frågan om hot mot kyrkans företrädare är en viktig fråga som ska tas på allvar. Utskottet konstaterar att det främst är församlingens ansvar att ta fram rutiner och stöd när företrädare utsatts för hot och näthat och att det idag finns tydliga regler och stöd för hur en församling ska agera när en anställd känner sig hotad men att det är oklart vilka rutiner det finns i församlingarna gällande förtroendevalda och ideella medarbetare. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motionen men med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga hur Svenska kyrkan på samtliga nivåer arbetar med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot och näthat. Utskottet ser gärna att en sådan kartläggning genomförs tillsammans med stiftet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:68.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:68 uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga hur församlingar arbetar med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot.

Motionens förslag

Motion 2018:68 av Linda Sjöo m.fl., Rutiner vid näthat

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta nationella rutiner för hur Svenska kyrkan ska stödja sina företrädare när de hotas när de företräder Svenska kyrkan i sina uppdrag.

Bakgrund

Flera undersökningar visar att hot och trakasserier via nätet har ökat i och med den ökande internetanvändningen och användningen av sociala medier. Debattklimatet och tonaliteten i samtalet har hårdnat i sociala medier. Främst unga, kvinnor och yrkesgrupper som journalister och politiker vittnar om detta. Näthat är ingen juridisk term utan ett samlingsbegrepp och kan handla om olika typer av brott. Ibland kan det även kallas för internettrakasserier eller nätmobbning. Det finns inga särskilda lagar för hot och trakasserier på nätet. Samma regler gäller där som för hot och trakasserier som framförs på andra sätt. Det speciella med det som händer på nätet är att det snabbt kan få väldigt stor spridning och att många meddelanden skickas anonymt. Hot och trakasserier på nätet kan falla under brottsrubriceringar som olaga hot, ofredande,

förolämpning eller förtal. Men det kan också vara kränkande fotografering, hets mot folkgrupp och sexuellt ofredande.

Allt som sker på nätet är inte olagligt, även om det är mycket obehagligt och kränkande för den som drabbas. För att bidra till mer konstruktiva samtal på nätet har den nationella nivån 2015 tagit fram en policy för sociala medier som församlingar kan använda sig av om de vill. Där ges råd i bemötande, kring upphovsrätt men även hur man bör agera om man utsätts för hot eller trakasserier.

Om du skulle utsättas för hot eller trakasserier i sociala medier, ta genast kontakt med din arbetsledare. Hot och trakasserier bör polisanmälas. Hot och trakasserier samt annat olämpligt beteende bör också anmälas till respektive forum, exempelvis på Facebook, Twitter och Instagram, eftersom där finns gemenskapsregler som inte får brytas och som kan vara skäl till att ett konto stängs ner av forumets administratör. Det går också att anmäla inlägg som är kränkande mot någon annan. Om du känner dig osäker på hur du ska göra, ta kontakt med din arbetsledare, kommunikator på stiftet eller sociala medier-redaktionen på kyrkokansliet.

Grundhållningen är att alla typer av hot förtjänas att tas på allvar samt ska polisanmälas. Det kan vara svårt att utreda brotten eftersom polisen inte alltid får tillgång till den information den behöver från internetoperatörerna. Mycket av informationen lagras utomlands, vilket blir ännu ett hinder. Under 2014 gjordes en lagändring som ger utökade möjligheter att väcka allmänt åtal för förtal och förolämpning. Det innebär att polis och åklagare kan hjälpa fler människor som drabbats av till exempel förtal på internet.

På polisens hemsida finns följande råd till de som blir utsatta för hot eller trakasserier på nätet.

Tänka på att

- snabbt göra en polisanmälan. Ofta behöver polisen begära ut information från internetoperatörer, som bara sparas i sex månader.
- polisen kan hjälpa dig att göra bedömning om du har blivit utsatt för brottsligt näthat, vilket kan vara svårt att avgöra.
- spara bevisen själv. Skriv inte bara ut på papper, utan spara även digitalt. Trots att det kan kännas jobbigt att ha kvar ett hotfullt meddelande är det viktigt att inte radera mejlet eller inlägget.
- ta skärmdumpar, så har du bilder, kommentarer eller inlägg sparade även om de skulle raderas. Du kan också be någon titta på originalet. Om ärendet skulle gå till rättegång kan den personen vittna om att din skärmdump inte är manipulerad.
- om någon skrivit något dumt om dig kan du be dem, på ett trevligt sätt, att ta bort det. För att få bort kränkande material från nätet ska du vända dig direkt till nättjänsten som missbrukats. Det kan också leda till att personen som hotat dig blir avstängd.

Samma person som har utsatt dig också kan ha utsatt andra. Därför kan din anmälan bidra till att fler brott klaras upp.

Dessutom får samhället en bild av hur stort problemet är. En rättvisande brottsstatistik hjälper polisen att prioritera, se trender och att informera om och förebygga brott.

Liksom alla arbetsgivare har Svenska kyrkan på alla nivåer ett arbetsgivaransvar om anställda blir utsatta för hot. Oavsett om det sker via nätet eller på andra sätt. I arbetsmiljöverkets riktlinjer, AFS 1993: 2, står bland annat.

2 § Arbetsgivaren skall utreda de risker för våld eller hot om våld som kan finnas i arbetet samt vidta de åtgärder som kan föranledas av utredningen.

3 § Arbetet skall ordnas så att risk för våld och hot om våld så långt som det är möjligt förebyggs.

Särskilda säkerhetsrutiner skall finnas för arbete som kan medföra risk för våld eller hot om våld. Rutinerna skall hållas aktuella och följas upp fortlöpande. Rutinerna skall vara kända av alla arbetstagare som kan bli berörda av riskerna.

4 § Arbetstagarna skall ha tillräcklig utbildning och information och få tillräckliga instruktioner för att kunna utföra arbetet säkert och med tillfredställande trygghet.

5 § Vid arbete där det finns risk för återkommande våld eller hot om våld skall arbetstagarna få särskilt stöd och handledning.

6 § Arbetsplatser skall placeras, utformas och utrustas så att risk för våld eller hot om våld så långt som det är möjligt förebyggs.

Även Arbetsmiljöverkets föreskrift, AFS 1993:17, kring kränkande särbehandling kan vara aktuell då personer kan känna sig kränkta och hotade i sitt uppdrag. Med kränkande särbehandling avses återkommande klandervärda eller negativt präglade handlingar som riktas mot enskilda arbetstagare på ett kränkande sätt och kan leda till att dessa ställs utanför arbetsplatsens gemenskap.

Förtroendevalda och ideella medarbetare ingår inte i arbetsgivaransvaret men det hindrar inte att det finns rutiner för förtroendevalda som liknar de för anställda. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har uppmärksammat hoten mot just förtroendevalda och genomför en satsning för att stödja medlemmarna i arbetet mot hat och hot mot förtroendevalda bland annat genom utvecklingsarbete och utbildningar. De menar att hot mot förtroendevalda är ett hot för det demokratiska systemet och att kommuner, landsting och regioner behöver arbeta aktivt för att förebygga och motverka detta. De skriver om sin satsning.

Vi behöver göra upp med attityden; Lite får man tåla – om det inte sker finns risk för att förtroendevalda censurerar sig själva och inte går in i frågor de vet kan innebära hat- och hotfull situationer. Det undergräver det demokratiska systemet och kan leda till att människor avstår från att ta politiska uppdrag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:68.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:68 uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga arbetet med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot och näthat.

Utskottet delar motionärens oro kring näthat och hot och menar att hot mot kyrkans företrädare är en viktig fråga som behöver tas på allvar. Hot och mobbning på nätet är tyvärr något som blir vanligare men som aldrig kan accepteras. Utskottet konstaterar

att företrädare för Svenska kyrkan är anställda, ideella medarbetare och förtroendevalda och att det främst är församlingens ansvar att ta fram rutiner och stöd när företrädare utsatts för hot. Utskottet konstaterar vidare att det idag finns tydliga regler och stöd för hur en församling ska agera när en anställd känner sig hotad men att det är oklart vilka rutiner det finns i församlingarna gällande förtroendevalda och ideella medarbetare. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motionen men med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga hur Svenska kyrkan på samtliga nivåer arbetar med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot. Utskottet ser gärna att en sådan kartläggning genomförs tillsammans med stiftet.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stånhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.